

UDK 37.064.1:316.624-057.874(049.3)

Primljeno: 16. 06. 2023.

Stručni rad
Professional paper

Lejla Kafedžić

REFORMA OBRAZOVANJA: NAŠ PUT UČENJA

(Hajrudin Neradin, Edita Fajić, Alina Karović-Rahimić, Monika Lika i Eldina Dizdar, *Nastavni kurikulum, ishodi i strategije za prvu trijadu osnovne škole*, Bosanska knjiga, Sarajevo, 2023)

S obzirom na to da se obrazovnim sistemima upućuje kritika da ne odgovaraju na zahtjeve koji se pred njih postavljaju u ubrzanom društvenom razvoju, pokrenuti su reformski procesi s ciljem poboljšanja kvalitete obrazovnog sistema, škole i nastave. Nastava usmjerena na kompetencije, a time i na odgojno-obrazovne ishode, stavlja naglasak na one koji uče i njihove aktivnost uz uvažavanje individualnih puteva učenja, što utiče na ulogu nastavnika koji u većoj mjeri treba da osigurava okruženje u kojem se događa aktivno učenje učenika i primjena znanja, pri čemu nije naglasak na sadržaju. Na ovaj način je nastavnicima data veća autonomija, odgovornost i mogućnost djelovanja u planiranju i realizaciji nastave budući da mogu osmišljavati kreativnu učionicu, birati sadržaje kojima će učenici postizati očekivane odgojno-obrazovne ishode i u odnosu na to nastavne metode, oblike i tehnike, aktivnosti, te načine vrednovanja postignuća. Međutim, to može, s druge strane, uzrokovati nesigurnost i nejasnoće u procesu planiranja, pripreme i realizacije nastave što utiče na kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa. Poznajući navedeno, grupa autora je odlučila, na temelju svojih kompetencija i profesionalnog iskustva, podržati svoje kolege i ko-legice u nastavi i pomoći im da jednostavnije prođu kroz tranzicijski period od usmjerenosti na sadržaj do usmjerenosti na učenika, njegov aktivitet u nastavi i postizanje odgojno-obrazovnih ishoda.

Grupa autora je napisala priručnik *Nastavni kurikulum, ishodi i strategije za prvu trijadu osnovne škole*, koji je nastao iz potrebe, prema tvrdnjama autora, da se podijeli vlastiti put učenja i razvoja u novonastalim okolnostima koje su rezultat aktuelne reforme obrazovanja i time pomognu i podrže kolegice i kolege koji trebaju odgovoriti na profesionalne izazove u kontekstu kurikularne reforme.

Priručnik se sastoji iz dva dijela: teorijskog i praktičnog okvira. U teorijskom dijelu čitateljima se nudi objašnjenje pojmova, procesa i prikaz vlastitog iskustva u provedbi reforme. U pisanju ovog dijela priručnika autori su se koristili dostupnom literaturom koja, također, može biti vodilja nastavnom osoblju u školama za unapređenje vlastitog pedagoškog rada i reformskih procesa u obrazovanju. Na ovaj način autori pozivaju čitatelje na daljnje samostalno proučavanje predmetne tematike što je važno u procesu cjeloživotnog obrazovanja svih, a naročito onih koji podučavaju, uče i pripadaju nastavničkoj profesiji. Praktični dio nudi rezultate iskustva i pređenog puta u provedbi reforme. Autori su ponudili vlastitu praksu kroz konkretne primjere godišnjih i mjesečnih kurikuluma te nastavnih priprema za realizaciju nastave temeljene na odgojno-obrazovnim ishodima, tematskom planiranju i formativnom vrednovanju učeničkih postignuća u prvoj trijadi osnovne škole. Autori ističu važnost formativnog vrednovanja. Formativno vrednovanje je proces koji bi se trebao odvijati kontinuirano tokom podučavanja i učenja. Pomoću informacija dobijenih formativnim vrednovanjem omogućuje se napredovanje učenika i prepoznavanje učeničkih interesa, snaga i sposobnosti radi planiranja budućeg podučavanja i učenja. Cilj formativnog vrednovanja je, dakle, poboljšanje nastavničkog podučavanja i unapređenje učenikovog učenja. Formativno vrednovanje pridonosi poboljšanju kvalitete nastave, povećava motivaciju učenika za učenje i omogućuje veća postignuća, te ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda. Prednost formativnog vrednovanja jeste u tome što učenike priprema za planiranje, organizaciju i poboljšanje vlastitog učenja, a, također, ga priprema i za cjeloživotno učenje. Zbog toga je sasvim jasno zašto su autori priručnika naglasak stavili na formativno vrednovanje i dali primjere kako se ono može primijeniti u svakodnevnoj nastavnoj praksi u bosanskohercegovačkom kontekstu.

Namjera praktičnog dijela priručnika je ponuditi ideje koje mogu biti provjerene od strane drugih nastavnika i nastavnica, ali i osigurati poticaj za razvijanje vlastite prakse oslonjene ili usmjerene ponuđenim idejama. Autori ne nude navedene primjere kao jedinu mogućnost i istinu, već kao poziv da nastavnice i nastavnici nastavni proces kreiraju tako da je u fokusu učenik, njegova aktivnost i razvoj kompetencija, a ne sadržaj podučavanja i ono što nastavnik treba da radi. Priručnikom se, dakle,

promovira realizacija nastave temeljene na odgojno-obrazovnim ishodima i važno pitanje konstruktivnog poravnanja kako bi sve što se dešava u nastavnom procesu povećalo šansu da će svaki učenik ostvariti svoj puni potencijal. Pristup podučavanju temeljen na odgojno-obrazovnim ishodima naglašava da je već u fazi planiranja važno definirati ishode, odnosno odrediti što će učenici biti u stanju učiniti nakon određenog perioda, npr. nakon časa. Međutim, bez obzira na dobro definirane odgojno-obrazovne ishode, ukoliko se ne uskladi način podučavanja (oblici, metode i tehnike podučavanja) s očekivanim ishodima koji se žele postići, kao i načini provjere njihove ostvarenosti (metode vrednovanja), proces podučavanja neće biti uspješan i neće dovesti do razvoja očekivanih kompetencija. Dakle, za postizanje pune kvalitete odgojno-obrazovnog procesa neophodna je usklađenost planiranih odgojno-obrazovnih ishoda s načinima podučavanja i vrednovanja njihove ostvarenosti, odnosno nužno je osigurati konstruktivno poravnanje. Dobro određeni odgojno-obrazovni ishodi predstavljaju osnovu za razvoj strategija podučavanja, učenja i provjere naučenog.

Predložene aktivnosti u priručniku, također, mogu biti značajna baza za osmišljavanje kreativnog i aktivnog nastavnog procesa u različitim nastavnim predmetima, uz potrebne modifikacije, ali i poticaj za vlastito osmišljavanje načina poticanja sudjelovanja i učenja svih učenika. Naglašena je, dakle, važnost formativnog praćenja kojim se ponovo ističe aktivna uloga učenika, te se na taj način može imati značajan uticaj na poboljšanje postignuća svih učenika, uz adekvatnu interpretaciju i primjenu.

Praktični dio priručnika obuhvata primjere date za prvu trijadu osnovne škole, ali to ne znači da je sadržaj koristan samo stručnjacima koji rade u razrednoj nastavi, već može biti vodič za sve prosvjetne djelatnike uključene u kurikularnu reformu, studente – buduće nastavnike, ali i one koji *samo* žele unaprijediti svoje podučavanje. Uže, priručnik je namijenjen svima koji nastavu realizuju prema odgojno-obrazovnim ishodima i koji u fokus svog profesionalnog djelovanja stavljaju učenika.

Ponudeni materijal je izuzetno obiman što ukazuje na velik trud i posvećenost autora ovog priručnika. Osim toga, vidljiva je povezanost između svih elemenata praktičnog dijela, te poziv nastavnicima da polazište u planiranju i izvođenju nastave imaju u učenicima. Priručnik omogućuje međupredmetno povezivanje koje neće imati samo formalni karakter, već suštinski, kroz nastavu koja tretira određeni fenomen, koja je tematski planirana i timski realizirana. Učenici koji su aktivno uključeni u nastavni proces razvijaju različite kompetencije, što uključuje i samostalno usmjeravanje svoga učenja, koje može biti korisno i za širu zajednicu.

Autori priručnika su, u skladu s aktuelnim kretanjima, dio materijala ponudili i putem QR coda, što još uvijek nije ustaljena praksa u izdavačkoj djelatnosti i govori o praktičnosti i inovativnosti samih autora i izdavačke kuće.

Adresa autorice
Author's address

Lejla Kafedžić
Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
lejla.kafedzic@ff.unsa.ba